

De som er kasta ut av det normale

– om selvskading og selvterapi i et emo/alternativt miljø i «Torsdal», Norge^{1,2}

VIGGO VESTEL

NOVA, Høgskolen i Oslo og Akershus

Basert på en serie intervjuer utført i 2010, retter artikkelen søkelyset mot et tidligere lite utforsket transnasjonalt ungdomskulturelt fellesskap som omtales som «emo», og som ofte er assosiert med depressivitet og ulike former for selvskading. Emo oppstod i kjølvannet av hardcore punkscenen i Washington DC på 1980-tallet, og har gjennomgått en rekke transformasjoner underveis. Emo-betegnelsen er avledet fra ordet emotions, og indikerer at følelsene blir sett som sentrale. Her vises hvordan ungdommene benytter populærkulturelle uttrykk i form av musikk, tekster, filmer, spill, tegneserier og klær, til å gi uttrykk for og reflektere over sentrale og problematiske hendelser i deres egne liv. Emo-subkulturen slik den «gjøres» og transformeres i en større norsk by analyseres som et uttrykk for motstand mot hva som omtales som «perfeksjonstyranniet», og har også betydelige selvterapeutiske trekk.

Vinteren 2010. «Torsdal» er en av de større byene i Norge. I et av de store, åpne områdene inne i Marili senteret som man må passere på vei til jernbanestasjonen, ser man ofte en iøynefallende gruppe på 10–20 ungdommer som ser ut til å være et sted i tenårene. Flere er kledd i svarte, trange bukser, Converse sko eller Vans, med «kule» t-skjorter, kraftig svart eyeliner, lange, svartfargede lugger som nesten dekker øynene. Piercinger og tatoveringer er ikke uvanlig. En har en lang svart lærfrakk, mange har brede naglebelter i heavy metal stil, noen har bukser i sterke farger, hettegensere, hodetelefoner rundt halsen, noen av jentene har svarte miniskjørt, i stykkerrevne strømper, hår farget i et stort utvalg nærmest selvlysende farger, lerretsvesker dekket med buttons, andre med mer ordinært utseende med vinterjakker i snowboard stil. Bildet er ikke klart og mange ulike klesstiler er representert. Likevel ser de ut til å være en del av et ganske vennligsinnet fellesskap, der de henger sammen med hverandre, småprater og

tulleslåss, fniser, ler og leker, ofte litt pussig barnslig, sett med en utenforståendes blikk.

Fra ulike kilder, folk i uteseksjonen, ungdommer i ungdomsklubber jeg har forsket på, musikk- og moteblader – blir jeg fortalt at denne gruppen unge folk ofte går under betegnelsen «emo» (se for eksempel Vestel og Hydle 2009). Likevel, som det seinere skulle vise seg da jeg ble nærmere kjent med dem, avviste så godt som samtlige av ungdommene emo-betegnelsen, og understreket at de nå kalte seg «alternative».

«Emo» betegner en ungdomskultur som opprinnelig oppstod rundt en musikk-genre som har gjennomgått mange forandringer over en lang tidsperiode, fra å være assosiert til et lite undergrunnsmiljø i USA på 1980-tallet, til å bli en større, kommersialisert og internasjonal trend i de seinere delene av 2000-tallet (se Greenwald 2003; Wikipedia 2010/2014)³. Emo er per i dag omtrent ikke omtalt i den internasjonale forskningsbaserte litteraturen om ungdomskulturer. Mer utdypende beskrivelser av emogrupperinger finnes kun hos Greenwald (2003), som er musikkjournalist, en lengre artikkel på Wikipedia nedlastet 27.03.2010/14.04.2014, samt Simon og Kelly's humoristiske «Everybody hurts. An essential guide to emo culture» (2007). Formålet med denne artikkelen er å gi et glimt inn i innholdet og praksiser i denne lite utforskete ungdomssubkulturen – og dens transformasjoner.

Hva er emo? Hvem er disse emo- eller alternativ ungdommene? Hvordan beskriver de seg selv? Hvordan forstår de sin egen inngang og tilknytning til miljøet? Hvordan skal dette fellesskapet forstås? Ungdomssubkulturer er hele tiden i bevegelse. Noen forsvinner, nye kommer til syne og noen får et dårlig rykte. I et slikt perspektiv kan det også være interessant å utforske spørsmålet: Hvorfor blir emo-betegnelsen så intenst avvist av dem det gjelder?

Liten historikk

I den initierende fasen vokste emo fram fra hardcore punk scenen i Washington DC på 1980-tallets første halvdel. Her ble betegnelsen «emocore» gradvis en merkelapp for musikk som – i en viss opposisjon til den tidlige og mer politiserte hardcore punken – ble karakterisert ved mer melodiose gitarer og personlige tekster der *følelsene* ble sett som sentrale. På denne tida ble musikken kalt «emotional hardcore», ofte forkorta til «emocore». Emo-betegnelsen – som altså kommer av ordet *emotions* – har forøvrig vært omdiskutert helt fra begynnelsen, blant både

musikere og fans. Bandene Minor Threat og Rites of Spring (navnet er faktisk tatt fra Stravinskys «Vårofferet»!) regnes som dem som skapte genren.

Den siste fasen dekker tida fra 2000-tallet, der Emo blir en større og kommersialisert trend, og fram til i dag. I denne perioden skrives artikler om emoselskapet «Vagrant records» i store publikasjoner som Time og Newsweek (Wikipedia 14.04 2014). Flere emo-band får nå kontrakt med store plateselskaper. Viktige band i seinere tid er My Chemical Romance og tyske Tokio Hotel. Denne siste fasen varer muligens enda, men det ser likevel ut til at emo nok har vært på hell i de siste åra (Wikipedia 14.04 2014).

Stil og framtoning har variert i de ulike fasene. I den seinere tid har disse karakteristikkene vært fremtredende: lugger som dekker ett eller begge øyne, rett svart hår, men også kraftige farger som blått, rosa, rødt, grønt og blekblondt. Trange bukser, trange t-skjorter, håndleddsband og sko i merkene Converse eller Vans. I nyere tid, når fansen er blitt yngre, har svart vært en populær farge, ofte i kombinasjon med stripe vanter og gensere. Etter hvert som emo er blitt mer mainstream, har også visse barneleker blitt populære – spesielt de japanskproduserte «Hello Kitty»-gjenstandene. Japanske tegneserier – såkalte mangas, og også tegnefilmer – er blitt assosiert til miljøet, og mange emo-ungdommer er opptatt av Japan.

Emo forbindes ofte med selvskading. I flere av Norges større aviser har det stått artikler der selvpåført skade assosieres til slike emo-grupper (se artiklene «Mange myter rundt «mystisk» ungdomsgruppe» Bergen Arbeiderblads (BA) nettside publisert 10.11.2008, «Tenåringer tiltalt etter selvmord» publisert på VG netts side 24.12.2010 om Stavanger, Dagbladets utgivelse «Magasinet» 13. februar 2010:24–28 om Oslo). I mange internettrelaterte sammenhenger ser det ut til at disse forbindelsene er ytterligere forsterket, men de er også helt klart omdiskutert, som vi snart skal se. Når selvskading forekommer i emo-relaterte kontekster, skjer dette vanligvis gjennom kutting i kroppen med kniv, saks, barberblad eller spisse gjenstander. Detaljerte bilder av arr og nylig påførte sår er tidvis lagt ut på internett, hvor ordet emo også forekommer som en referanse. I noen tilfeller har det også vært framsatt påstander om forbindelser mellom emo og utførte selvmord (Wikipedia søk på emo, nedlastet 27.03.2010/14.04.2014).

Emo som ungdomskultur

Hvordan skal emo plasseres i en større kontekst av etterkrigstidas ungdomskulturer?⁴

Med ungdomskulturer mener vi her fellesskap som karakteriseres ved holdninger, væremåter, estetikker, budskap og verdisyn som ikke, eller bare i liten grad deles med andre alderskategorier, og som ofte utvikles rundt bestemte aktiviteter/medier som for eksempel musikk, idrett, motor, friluftsliv og liknende. Med «estetikker» menes de til enhver tid gjeldende oppfatningene om hvordan de ulike fellesskapenes sentrale verdier skal uttrykkes – hva som er «tøffest», «stiligst», «coolest» i henhold til de tradisjonene og budskapene som er aktuelle. Til ungdomskulturer hører det altså oppfatninger om hva som er relevant – hva som betyr noe, som er viktig. Dette uttrykkes i ulike identitetsmarkører (f.eks. rusmidler, klesdrakt, kroppsholdninger, frisyrer, språk, etc.) som danner mer overordnede stilpakker, som i sin mest konsekvente form danner en livsstil (se Vestel m.fl. 1997).

Ungdomskulturer inkluderer både fellesskap som markerer sterk opposisjon og forskjellighet overfor andre aldersgrupper, og fellesskap som i mindre grad gjør det (se for eksempel Buckingham og Kehily 2014). Fiolinspill og frimerkesamling kan altså betraktes som ungdomskulturelle ytringer på lik linje med dyrking av housemusikk og skateboardkjøring, forutsatt at aktivitetene «gjøres» på måter som markerer en viss avstand til andre aldersgrupper (se Muggleton 2005).

Gjennom hele historien til de moderne, mer spektakulære og opposisjonelle ungdomssubkulturene i en vestlig kontekst – fra 1950-tallet og fram til i dag – har de vært ledsaget av engstelser, sinne og ikke sjelden «moralsk panikk» rettet mot innhold, form og stil. Man har vært bekymret for at subkulturene skal påvirke unge mennesker i retning av adferd og væremåter som foreldregenerasjonene opplever som uønskede, skremmende og provoserende. Eksemplene er tallrike: Elvis Presleys og Little Richards forførende hoftevrikk i tidlig rock'n'roll; den seksuelle frigjøringen, feminiserte maskuliniteter, narkotikabruk og antiautoritære holdninger blant sekstitallets hippier og motkulturister; nihilismen, sinnet og den utstuderte hesligheten hos punkerne; gatesmartheten, grafittimaling, gangsterdyrkingen og spektakulært konsum blant hip hop'erne; kirkebrenning, satandyrking, dødskult, hedenskheter og det groteske innenfor heavy metal; dopbruk og ekstasekult hos house- og technoundommene; alt dette illustrerer den langt utviklede evnen blant unge folk til å finne fram til samfunnets ømme punkter, tabuer og faresoner, som

så blir til en kjerne rundt hvilken de kan bygge sine ungdomskulturelle fellesskap (se for eksempel Hebdige 1993; Reynolds 1998; Kitwana 2002; Moynihan og Søderlind 1998; Muggleton 2005). Gleden ved å sjokkere, og evnen til å finne nye, egne uttrykk, som ofte trækker samfunnet og de tidligere generasjonene på tærne, ser ut til å ha vært stor!

I nyere tid har altså «emo» kommet til i rekken av subkulturelle fellesskap, i den grad selv-påført skade, depresjon og også i noen tilfeller selvmord, er blitt assosiert med musikken, stilen og verdiene som emo handler om (Greenwald 2003). Her kan også nevnes at ifølge Wikipedia har Emo vært tatt opp som skadelig i Russlands Duma, emo-jenter har blitt arrestert i Saudi Arabia for u-Islamsk oppførsel og klesstil, og at menneskerettighetsaktivister rapporterer at shia-militser i 2012 har skutt eller banket til døde flere titalls unge irakiske emo-ungdommer (Wikipedia 14.04.2014). I en globalisert verden understreker dette ungdomssubkulturenes transnasjonale karakter.

«Perfeksjonstyranni», selvskading og selvterapi

Det tradisjonelle bildet av ungdomssubkulturene har vært at de står for opprør og opposisjon mot foreldregenerasjonene og at de kritiserer, kommenterer og sees som reaksjoner mot sentrale verdier i samfunnet omkring (se Øia og Vestel 2014).

Tidlig rock'n'roll kan sees som et opprør mot etterkrigstidens foreldres noe tilknappe og mer autoritære væremåter, som var preget av alvor og krigen førte med seg. Her var ungdommens vektlegging av ny klesstil, hårfrisyrer, musikk, spektakulære biler og ikke minst «forførende» dansetil, viktige uttrykk for både tidas optimisme og følelsen av ungdommens nye subkulturelle fellesskap (Kvalvåg 2011, Øia og Vestel 2014). Med 60- og 70-tallets motkulturer, kom mer artikulerte antiautoritære holdninger, politisk engasjement (Vietnamkrigen, maidagene i 1968, m.m.), feminisme, opprør mot maskulinitetsidealene (guttene lange hår) og eksperimenteringer med nye rusmidler, og nye samlivsformer og seksualitet (Førland og Krosvik 2006). 70- og 80-tallets punkere var derimot mer desillusjonerte i sine uttrykk rettet mot Thatchers England, preget av arbeidsledighet og nedbygging av velferdsgodene. 1990-tallets nyutviklinger innen heavy metal gjorde med kirkebrann og såkalt satanisme opprør mot de tradisjonelle kristne verdiene. Etter hvert ble svartmetallen transformert til opptatthet av det norrøne, nasjonalisme og utviklet en til dels kritisk holdning til det flerkulturelle Norge (Rem 2010,

Moynihan og Søderlind 1998). Hip hop var et forsøk på å få en ny giv i et miljø der vold, bandekrigger og narkotikaproblemene var dagligdags. Flere av artistene tok opp rasisme, forholdet til politiet, og de sosiale problemene i de svarte bystrøkene hvor tradisjonen oppstod. Opprørsaspektet i house og techno er ikke så enkelt å skissere, men var nok en del mer innadvendt og individualistisk, sammenliknet med tidligere tiders ungdomssubkulturer. I house og techno stod fest, rus og dans helt sentralt. Her kan henvises til Øia og Vestels artikkel i dette nummeret av TFU for en bredere utdyping av spørsmålet om opprørets plass i etterkrigstidas ungdomssubkulturer (2014).

På hvilke måter, eventuelt, finner vi igjen opprøret og samfunnskommentaren i emo/ alternativ miljøet?

Fremveksten av etterkrigstidens ungdomskulturer kan sees som konkret uttrykk for tradisjonenes og det «oppråkkede» livsløpets tilsynelatende reduserte betydning i unge folks subjektive oppfatninger av «hvem jeg er», og reflekterer kravet om å velge identitet i det stadig voksende supermarkedet av tilgjengelige stiler (se og Øia og Vestel 2014). Tiltakende individualisering og økt press på den enkelte har lenge blitt hevdet å være en sentral karakteristikk i tilstanden som omtales som høy-, sein-, post- eller flytende modernitet (for eksempel Ziehe og Stubenrauch 1983, Giddens 1992, Bauman 2000, 2007).

En rekke medieoppslag har beskrevet hvordan ungdom i dag, blant annet som følge av seinere års framvekst av sosiale medier, opplever et økt press for å lykkes og å framstå perfekte. I en aviskronikk skriver Andrea Sjøvoll – leder av «Press», Redd Barnas ungdomsorganisasjon⁵ – følgende, under henvisning til seinere tids medie-debatt om hva som er blitt omtalt som «generasjon perfekt»:

Forventningene er arven etter et samfunn der vår verdi i stadig økende grad er koblet til evnen til å fremstå som vellykket og lykkelig. (...) For ungdom betyr det å ha den perfekte kjæresten, dra på de perfekte feriene, ha den beste vennegjengen, og ikke minst, å være vel trent og vakker. Man skal selvrealisere seg i en alder av 16 år. (...) Gjennom kvadratiske instagrambilder og rosenrøde facebookbilder blir ens eget liv konstant sammenliknet med andres. Likes og kommentarer blir en dom over hvor bra man gjør det.

(Morgenbladet nr. 6. 7.–13. februar 2014).

Sitatet beskriver et økende press på ungdom om å fremstå som «vellykket og lykkelig», og betegnelsen «generasjon perfekt» henviser til dette som en overordnet norm.

Psykologen Siri Gullestad formulerte følgende i et intervju om sorgbearbeiding: «På meg virker det som kravet til å være vellykket og ovenpå blir stadig sterkere, det er en tendens til å forvente at lykke og tilfredshet er normaltstanden for mennesker.» (Aftenposten 31.03. 2014:12). Eksempler på andre medieoppslag om temaet er artikkelen «Generasjon perfekt» på Vårt Lands hjemmesider (april 2014), artikkelen «Generasjon perfekt møter veggen» fra Dusken.no (Trondheimsstudentenes nettavis 15. mars 2014), Aftenpostenartikkelen «De sykt flinke» (nedlastet fra Aftenpostens nettutgave 26.02 2014), TV serien «Prosjekt perfekt»⁶ på NRK3 (søk på Prosjekt Perfekt 30.05 2014) og Si'D innlegget «Jakten på 'likes'» i Aftenposten (28. mai 2014, se og Øia og Vestel 2014, Hegna, Ødegaard og Strandbu 2013).

Situasjonen som skisseres i medieoppslagene ovenfor kan forstås i tråd med sosiologen Richard Sennetts påstand om økende «intimisering», dvs. en tendens til at det som før hørte til privatsfæren, i økende grad eksponeres i offentligheten. Sårbarheten som følger i kjølevannet av økt eksponering – som Sennett i liten grad berører – kan være tung å bære for mange unge (Sennett 1992). I jakten på å framstå vellykket ligger det et åpenbart potensiale for å oppleve at man mislykkes.

Hvis økende individualisering, eksponering av individet i det offentlige rom og et press for å framstå perfekt eller vellykket er et sentralt kjennetegn ved den samtiden emo-kulturen har oppstått i, *kan emol/alternativ-miljøet forstås som en protest, et opprør eller en form for kommentar til slikt ideal om å framstå som «vellykket og lykkelig»? Kan det sees som en protest mot hva som kan omtales som «perfeksjons-tyranniet»??*

Selvskading og ungdom

Et enkelt søk på Google etter den samtidige forekomsten av ordene «emo» og «selvskading» (på norsk), viser en markant økning av denne kombinasjonen fra 140 treff i 2005 til 839 treff per 15.04.2010 – våren da intervjuene denne artikkelen bygger på, ble foretatt. Om dette dreier seg om smårisp som et motefenomen, eller virkelig selvskading sier dette lite om. Det eksisterer en rekke definisjoner på selvskading (Fjelldal-Soelberg 2012, Chandler et al. 2012). Fjelldal-Soelberg tar utgangspunkt i Favazza og Rosenthal og definerer det slik: «Kroppsskading er med overlegg å påføre egen kropp skade, uten bevisst suicidal hensikt» (Fjelldal-Soelberg 2012:27, Favazza og Rosenthal 1993). Dette kan også tjene som ramme for hva som omtales som selvskading blant emo/ alternativ miljøet.

En representativ studie om selvskading i Norge har vist at 6,6 prosent av 4060 norske elever i alderen 15–16 rapporterte om en eller flere episoder av selvskading siste år (Ystgaard et al. 2003). Den norske studien var en del av en større studie om selvskading blant ungdom i Europa (CASE) der forskere fra ti land deltok. Andelen som rapporterte om selvskading i Norge var omtrent på samme nivå med resultatene fra England – 6,9 prosent. I Norge var forekomsten 3,1 prosent for gutter og 10,2 for jenter – i England 3,2 og 11,2 prosent (ibid). Forskerne bak studien – konkluderte med at: «*Denne studien gir indikasjoner på at det eksisterer subkulturer hvor venner og miljø kan påvirke i retning av selvestruktivitet*» (min oversettelse, Ystgaard et al 2003:2245). Både ifølge Ystgaard et al. og den langt nyere oversiktsartikkelen om selvskading blant ungdom av Chandler et al. (2012), er tendensen til selvskading økende. Dette gjelder både i utlandet og i Norge.

I en norsk studie har Fjelldal-Soelberg fokusert på sammenhengen mellom selvskading og deltakelse i ulike nettfora, hvor hun finner at deltakelse i slike fora kan bidra til en utvikling av en egen kroppsskaderkultur (2012). Men trass i at dette arbeidet gjør det mange forskere har etterlyst, nemlig å foreta en utforskning av de *sosiale rammene* rundt disse praksisene, er det lite i Fjelldal-Soelbergs artikkel som mer eksplisitt fokuserer på deltakernes dypere *motivasjon* for selvskading. Heller ikke de eventuelle ungdomssubkulturelle rammene for slike praksiser blir berørt.⁸ Både Fjelldal-Soelberg og også Chandler (2012) har presentert viktige kvalitative data om selvskading. Det mangler imidlertid studier som fokuserer mer eksplisitt på et konkret miljø av venner, og som utforsker selvskadingens kulturelle og subjektive mening i en større subkulturell kontekst.

Ungdomskultur, livsverden og motivasjonsprofiler

Tekstens overordnede hensikt er likevel *ikke* å diskutere emo-miljøet opp mot den betydelige litteraturen som finnes om selvskading (se Chandler m.fl. 2012 for en oversikt). Formålet er snarere å gi et glimt inn i dette miljøet – og dets endringer – hvor både selvskading og selvterapi inngår i et større, kreativt samspill med tilgjengelige tegn, ofte hentet fra populærkulturelle uttrykk i form av klesstil, musikk, filmer, spill og tegneserier.

I tråd med Birminghamskolens⁹ perspektiver på ungdomskulturelle praksiser, der bruken av tegnet – eller tegnkompleksene som disse praksisene inngår i – sees som motivert av, forankret i og som «svarende» uttrykk for en konkret livsverden – vil denne tilnærmingen være orienterende for analysen av emo i Torsdal (se for

eksempel Qvotrup-Jensen 2013, Årstad Borgen og Skogen 2013, Willis 2010; Bourdieu 2005). Et slikt syn har viktige likhetstrekk med Bourdieus teoretisering rundt habitusbegrepet, der mønstrene i individets *erfaringer* rommer både en *kollektiv* og en *individuell* dimensjon, som kommer til uttrykk i stil, væremåter og preferanser (Bourdieu 1990, 2005). I likhet med Bourdieus tenking om habitus, forstås livsverden i denne artikkelen som en posisjon (en plassering i et sosialt/kulturelt rom) der aktørene utfra et sett av liknende erfaringer, genererer disposisjoner i form av holdninger, handlinger og uttrykksformer vis-à-vis omgivelsene, som orienterer dem i bestemte retninger, og som danner grunnlag for fellesskap. Jeg har valgt å bruke termen «livsverden» fordi jeg i liten grad går inn på de sosiale posisjonenes forankring til maktrelasjoner slik habitus-begrepet innebærer. Dette betyr ikke at maktdimensjonen er fraværende, ettersom emo/ alternativ miljøet på en rekke ulike måter kan forstås som i sterk opposisjon til en mer generalisert «normalitet» (idealer om perfektjon, lykke osv.), som nevnt tidligere.

Mot en slik bakgrunn er historien om emo-miljøet i Torsdal særlig egnet til å rette et søkelys på den mulige sammenhengen mellom aktørenes livsverden (biografi og erfaringshorisont), og bruken av tilgjengelige tegn i deres ungdomskulturelle praksiser. Som vi skal se, kommer dette her til uttrykk, både i form av kommentarer og motstand mot ulike krav om vellykkethet og lykke, ikke bare via selvskading, men også i form av selvterapi – individuelt eller kollektivt – der refleksiv kritikk og utforming av nye praksiser og væremåter som bryter med selvskadingens ethos, utvikles.

Det er lett å glemme at subkulturer som ansees som karakteristiske for de ulike tidsperiodene, har vært drevet fram av relativt små miljøer, og at graden av tilhørighet til disse grupperingene, og også motivasjonen for å assosiere seg med dem, kan variere sterkt. Skal man komme nærmere en forståelse av hvordan ungdoms-subkulturer kan relateres til tendenser i samfunnet omkring, vil et fokus på sammenhengen mellom motivasjon og meningsinnholdet i de ulike subkulturelle uttrykkene være nødvendig.

I prosessene der ungdom assosierer seg til ulike subkulturelle fellesskap vil særlig *fem motivasjonsprofiler* vise seg som aktuelle og inngå i ulike blandingsforhold:¹⁰ 1) Noen ungdommer går inn i subkulturer primært for å finne venner, kjærester og lignende. 2) Andre for å være coole, og vise seg som mer moteorienterte, gjerne i litt overflatisk forstand. 3) For noen er musikken (eller andre «nøkkelmedia» som skateboard, snowboard o.l.) det viktigste. Og de aller fleste 4)

– som tilhører den mye omtalte mainstreamen – plukker gjerne litt herfra og derfra, uten å gå særlig mye lengre inn i de ulike subkulturene. Men noen ungdommer 5) går nettopp langt inn i de kulturelle fellesskapene, fordi de identifiserer seg særlig sterkt med selve budskapet – med *meningsinnholdet* – i den aktuelle subkulturen, som oppleves som et «svar» på erfaringer sprunget ut av deres livsverden, forstått som et mønster av erfaringer forankret i den sosiale posisjonen de befinner seg i.¹¹ Det er i hovedsak ungdom som representerer denne siste motivasjonsprofilen som vi skal møte i dette emo/ alternativ miljøet i Torsdal (se og Vestel et al. 1997).

Metode

Våren 2010 gjorde jeg en serie av intervjuer med ungdommer fra emo/alternativ miljøet.¹² Fordi det er relativt lite og gjennomskiktig, og fordi det også har sine fiender som til tider kan gå hardt til verks (fysisk), har det vært nødvendig å *anonymisere* både informanter og sted. Jeg kaller derfor byen «Torsdal», og kjøpesenterområdet der de henger rundt for «Marili»-senteret. Formålet har vært å forstå innhold og væremåter knyttet til denne subkulturen, ved å gi et bredt innblikk i ungdommenes livsverden, med et særlig fokus på *motivasjonen* for å knytte seg til emo. Uteseksjonen i Torsdal, som hadde stor tillit i miljøet, har vært av uvurderlig nytte for å opprette kontakt. Seks gutter og fem jenter som har sett seg selv som emo i en periode på rundt tre år, utgjør hovedgruppa av informanter. I tillegg intervjuet jeg medlemmer av uteseksjonen, en lege på akuttavdelingen for ungdomspsykiatri, personell på et utested som ofte besøkes av ungdommene, og en musiker/ sosialarbeiderstudent som selv gjorde en mindre intervjubasert studie på miljøet. Særlig intervjuene med ungdommene har vist seg å være usedvanlig rikholdige, og gjenspeiler en utviklet evne til selvrefleksjon på bakgrunn av ofte svært vanskelige livsbetingelser.

Hvor «sanne» historiene som kommer fram er, kan selvsagt diskuteres (se for eksempel Bruner 1990). Her er det uansett historien slik de fortelles av fortelleren vi er ute etter, for å fortolke og forstå nettopp hvordan hendelser og mønstre framstår som meningsfulle for dem det gjelder, som et posisjonert subjekt. Men som forsker er det nødvendig å gå et skritt videre. Mange av informantene har stor selvinnsikt, og kan si mye om temaene artiklene fokuserer på. Likevel, poenget med kvalitativ forskning er at resonnementer og analyser gjøres av forskeren, som søker

å utforske spor (utsagn, praksiser, erfaringer) hos informantene som kan støtte opp under eller motsi tolkningen.

Det er vanskelig å avgjøre i hvilken grad miljøet på Mariliseret er typisk for emo-subkulturene, ikke minst fordi de ikke er beskrevet i annen forskning. Som vi skal se, har miljøet også gjennomgått store endringer, og ettersom kulturelle ytringer alltid farges av det lokale, er det et åpent spørsmål om beskrivelsene som følger nødvendigvis skal forstås som «representative» for emotradisjonen i en mer overordnet forstand.

Emo/ alternativ i Torsdal

Miljøet på Mariliseret begynte så smått å komme sammen sommeren 2007. På den tida var emo en stor ting blant yngre ungdommer. Året før hadde My Chemical Romance gitt ut et populært album, *The Black Parade*, som mange av disse fansene som flokket seg på plenen utenfor Marili-senteret, refererer til. Få norske band er blitt assosiert til emo. En litt eldre musikerinformant nevner banda «Rest of my Life» og «J.R. Ewing» fra Oslo, som har holdt på i de mer tidlige emo-stilene. Av nyere band nevnes gruppa med det megetsigende navnet «The First Cut» fra Bergen. Ingen av mine informanter i emo/ alternativ miljøet nevner noen av disse gruppene. Det er altså mer internasjonale artister som har vært viktige for miljøet i Torsdal.

Ungdommenes *sosio-økonomiske bakgrunn* var svært variert: foreldrenes yrker fordelte seg på ingeniør, butikkmedarbeider, truckfører, forsker, mekaniker, renholdsarbeider, postbud, kontorist, sekretær, husmor, shippingagent, sykepleier, bankmann og sosialarbeider. Selv om mange familier tenderte til å tilhøre middelklassen, var med andre ord også arbeidsklasseyrker tydelig representert. Dette er et interessant funn, men vil ikke bli videre utforsket her.

Men la oss nå se nærmere på noen eksempelhistorier for å utforske hva emo i Torsdal varianten handler om.

Erik: Om raseri, ulykke, emo-betegnelsen og japanske manga-tegneserier

Erik (18, halvannet år i miljøet, middelklassebakgrunn) bor sammen med sin mor og en yngre bror. Da barna var små, opplevde familien store økonomiske problemer og en skilsmisse som resulterte i at all kontakt med faren ble brutt. Erik hadde problemer med store raseriutbrudd. Om dette hadde sammenheng med familiens

problemer, vites ikke, men er vel ikke usannsynlig. De andre elevene i klassen likte å erte ham slik at han skulle bli sinna. Sinnet hans resulterte også i slagsmål med læreren som seinere fikk sparken på skolen av årsaker som i følge Erik var relatert til dette. Problemer med autoritetspersoner, enten lærere eller folk i barnevernet, finner vi også igjen i andre eksempelhistorier i påfallende grad, som vi seinere skal se. Erik gikk da, som svært ung, gjennom en 18 måneders lang psykoterapi som han nå ser som vellykket ettersom den både reduserte problemet med raseriutbrudd og gav ham mye selvinnsikt. Han legger til: *«Det fikk meg til å bli voksen veldig tidlig, men det gjorde meg også melankolsk».*

Da han var 14 flyttet moren og de to sønnene til et nytt sted utenfor Torsdal, hvor han hadde store problemer med å få seg venner. Han utforsket flere fysiske aktiviteter for *«å kompensere»*, som han sa, men ble så utsatt for en ulykke som han stadig strever med å bli frisk fra. Ulykken gjorde ham bare enda mer aleine og ulykkelig. I dag, som 18 åring, jobber han med å ta opp igjen flere fag fordi han hadde vært borte fra skolen i lange perioder pga. ulykken. Alt dette forverret situasjonen: *«Jeg var en utstøtt på den nye skolen og fikk ikke kontakt. Men jeg har også en personlighet som er litt spesiell»*, som han sa det.

Noen på skolen kalte ham «emo», og dette var det som, ifølge ham selv, førte til at han begynte å utforske genren. Han sier han aldri likte musikken, men han aksepterte betegnelsen. Selv foretrakk han japansk rock (såkalt «Visual Kei») som han hadde kommet i kontakt med gjennom sin interesse for Manga-tegneserier som han leste mye da han var sjuk. Erik tok også et kurs i japansk på kveldstid, noe det fantes flere eksempler på i miljøet. Like ved Marili senteret er det og en butikk som selger Manga tegneserier, som ble besøkt hyppig av det daværende emo-miljøet. Som en fast kunde, og også som følge av hans «alternative» utseende, som han sier det, ble han kjent med miljøet. Han forteller:

Her møtte jeg folk som hadde liknende opplevelser som meg. De er mye mer «intellektuelle», vil jeg si, sammenliknet med andre folk, for eksempel dem i klassen min. Men med traumer i barndommen har mange dårlige nerver, og det er vanskelig for dem», sier Erik. «De som er outcasts finner hverandre. De finner sin egen stil. De som er kasta ut av det normale finner steder der de kan møtes. Noen folk drar ut på landet for å slappe av. Jeg drar til Marili-folka for å slappe av.

Her blant «outcasts» som er «kasta ut av det normale», finner Erik og miljøet han vanker i et slags fristed. Denne følelsen av å være utafør og «noe annet» enn hva

gjengse normer skulle tilsi, er temaer som på ulike måter går igjen blant informantene.

Eriks historie er – som de fleste slike historier – både relativt unik, og samtidig har den også store likhetstrekk med historiene til andre i miljøet: Problemer i familien, ensomhet, vansker med å få venner, til dels mobbing, sykdom, er her viktige elementer som utgjør motivasjonen og den *erfaringsmessige klangbunnen* for å bli tiltrukket av miljøet, noe vi skal se mange eksempler på etter hvert. Mot et ideal om lykke og vellykkethet, kan, med andre ord Marilimiljøet forstås som et alternativ, der man også har behov for å unngå omverdenens stigmatiserende bruk av ordet emo, som nærmest ensbetydende med selvskading.

For de fleste i Marilimiljøet er, som tidligere nevnt, emo-betegnelsen noe de per i dag ikke liker. De fleste kaller seg heller «alternative», som ifølge informantene dekker en rekke stiler, artister og genre: som emo, screamo, industrial, ulike metal-undergenre, goth, scene og artister som Marilyn Manson, Emilie Autumn, Evanescence, Slipknot med flere.

Med andre ord, i miljøet er det mange oppfatninger og ikke minst *ambivalenser* rundt emo-betegnelsen, og hva det innebærer. Men både forholdet til betegnelsen og motivasjonen bak tiltrekningen til subkulturen er blandet med høyst reelle problemer som ungdommene det gjelder forteller om.

Marte: om dødsfall, selvskading, seksualitet og Marilyn Manson

Marte (17, tre år i miljøet) bor sammen med sin mor som skilte seg fra faren da hun var 12. Begge foreldrene har lavere middelklassebakgrunn. Hun har droppet ut av videregående, men insisterer på at hun har tenkt å skaffe seg en god utdanning seinere, for eksempel for å bli psykolog. Faren hadde stoffproblemer i mange år, men har nylig kommet seg ut av det. Marte opplevde mye mobbing gjennom hele barneskolen, fordi hun var «annerledes», som hun sa det. Hun forteller at hun var veldig aggressiv da hun var yngre, og ble mistenkt for å ha ADHD. Hun hadde en turbulent oppvekst i hva hun omtaler som en «liberal familie», som også var preget av gode forhold, selv om hun klager over at hun husker lite fra barndommen. «Liberal» antyder vel her en mindre streng oppdragelsesstil, og kanskje også en litt «ledigere» (nonkonformistisk) livsstil, sammenliknet med andre familier. Hun forteller at da hun var 12–13, (altså omtrent samtidig med at familieproblemene nådde en topp) ble hun gradvis mer «mørk» og assosierte seg til *Goth*, en subkultur som har sin betegnelse avledet fra ordet gotisk, og som representerer en mørk, svartkledd,

litt skrekkorientert estetikk (se Brill 2008). Blant goterne hørte hun etterhvert om emo, og Marte ble hva hun kaller «*emo og stolt*». På den tida møtte hun noen av folkene som ble starten på Marili-miljøet. Hun ble forelsket i en sentral gutt, men det ble slutt da hun fant ut at han var homofil.

Når hun ble «*mørkere*», hang dette også sammen med at Martes bestemor døde. Marte sier selv at det var dette som utløste hennes selvskading. Første gangen skjedde det sammen med en venninne da hun var på tur med jentespeideren som hun da var med i. Så eskalerte det. Hun forteller:

Det var så følt da bestemor døde. Jeg hadde også problemer med han fyren jeg var forelska i. Jeg var så deppa. Jeg hadde lest om selvskading på internett hvor jeg også traff andre som pleide å kutte seg. Så ble det hele bare logisk. Først brukte jeg kniv. Så et barberblad, og alt ble mer heavy. Mange som gjør sånne ting er ute etter smerten. Men sånn var ikke jeg. Jeg hata smerten. For meg var det mer sånn at det var så mye inni meg, inne i hodet mitt som plagde meg. Så når noe kom ut av meg, fysisk, i form av blod, så var det en stor lettelse. Det lettet trykket som om noe bare sprakk opp. Det følte som en frigjøring.

Da hun ble 13–14, nådde det en topp. Hun viser meg flere dype arr på håndleddene og også på skuldrene. Hun fortsetter:

Det begynner alltid i det stille. Så blir du vant til det. Du vil ha mer. Jeg pleide å bruke håndleddsband for å gjemme arrene på den tida. I dag kan de vises. Faren min har tilbudt meg å betale plastisk kirurgi for å gjemme dem. Men jeg vet ikke.... De er jo en del av historia mi. Arrene er en del av meg. Som blomster på et tre....

Jeg spør om hun ser selvskadingen som en del av en stil, knyttet til bestemt musikk, eller om det bare var utslag av hennes egen depresjon?

(Tankefull) Jeg så jo andre som så ut som meg som gjorde det... Da var det veldig lett å tenke at kanskje hjelper det for meg og. Så prøvde jeg, og det hjalp. (...) Men det hadde aldri noe å gjøre med musikk, selv om jeg hørte en del på depressiv musikk. (...) Trist musikk kan bekrefte det du gjør, så det var noe med musikken, men det var aldri årsaken bak det.

Marte har særlig sans for artisten som kaller seg Marilyn Manson – som hun forteller har tatt navnet fra masseorderen Charles Manson og sexikonet Marilyn Monroe. Ifølge Marte symboliserer disse navnene, slik artisten ser det, eksistensen både av

det gode og det onde. Marte liker tekstene hans som hun karakteriserer som intellektuelle, politiske og også humoristiske. Hun forteller om Mansons selvbiografi som hun har lest, og som heter «*The long, hard road out of hell*», hvor Manson forteller detaljert om sin barndom i hva han omtaler som en kristen familie, som var preget av bestefarens sadomasokisme og grusomhet. Manson kritiserer sterkt hva han oppfatter som hykleri i det kristne bibel-beltet i USA, spesielt i forhold til sex (Manson 1998).

Mye av Marilyn Mansons «look» assosieres til androgynitet, som jo er ofte tilbakevendende blant artister i populærkulturen, fra Mick Jagger, David Bowie, Grace Jones, Prince og til, for eksempel, Anthony Hegarthy fra nyere tid. Denne uklare kjønnsidentiteten er fascinerende for emo-miljøet, som på mange måter kan sies å dyrke en slik uklarhet. Mange ser seg selv som bifile, noen er homofile, noen lesbiske, noen er sex-avholdne, og også mer alternative retninger i seksualiteten, som for eksempel sadomasokistiske eksperimenteringer, finnes i Marili-miljøet. Jeg spør om det faktum at så mange liker Marilyn Manson har noe å gjøre med toleransen for ulike former for seksualitet?

Ja det er riktig. Sex er viktig for mange alternative. Men vi har og folk som ikke har hatt sex, i miljøet vårt. ... Jeg tror vi er veldig liberale fordi alle har vært gjennom så mange vanskelige ting. Når du opplever problemer, skjer det noe med deg. Du er ikke helt normal. Jeg tror du får et mer åpent syn på folk da, enn mange andre.

Flere i miljøet har nevnt tilsvarende forklaringer på disse liberale holdningene til seksualitet.¹³

Marte trekker blant annet fram en sang fra Mansons kanskje mest kjente album fra 1996, som har den beskrivende tittelen «Anti Christ Superstar».¹⁴ Låta Marte synger litt på for meg, heter «Reflecting God». Her finner vi linjene:

*Scar/can you feel my power?
Shoot here, and the world get smaller (...)
Let's jump on the sharp swords
And cut away our smiles
Without the threat of death
There's no reason to live at all*

Fra hva Marte forteller om hennes egen selvskading, ser det ut til at «arrenes kraft» eller makt, slik de omtales i denne sangen, kan relateres ganske direkte til hennes

egen livsverden og erfaringer med selvskading. Blodet som selvskadingen åpner opp for, ser ut til å bli, for henne, en slags symbolsk substans som uttrykker kaoset og sorgen hun har inni seg, og blir dermed et medium som uttrykker den indre tilstanden. Samtidig assosieres også selvskadingen til Mansons tekst som ytterligere medierer – bærer fram/uttrykker – noen av disse følelsene.

Men Marte kutter seg ikke lengre opp. Hvordan kom hun ut av det?, spør jeg.

Jeg gjorde det i tre år. Så gikk jeg til Ungdomspsykiatrisk poliklinikk. Det hjalp litt der og da. Jeg prøvde hardt å slutte, og jeg klarte det i tre måneder, men så starta jeg igjen. Nå går jeg til en privat psykolog som er veldig cool. Hun er veldig flink, og nå har jeg klart å slutte. Jeg vet ikke hvordan det skjedde. Jeg er bare ikke deprimert lenger. Jeg har det mye bedre hjemme også. Jeg går til psykologen en gang i uka. Jeg er blitt glad i henne. Alle trenger noen å snakke med. Hun er så ålreit!

I likhet med hva vi så i Eriks historie, har også Marte fått hjelp av en psykolog. Dette gjelder også personen i vår neste eksempelhistorie.

Lisa: om dødsfall, spiseforstyrrelser, terapi og Emilie Autumn

Lisa (16, to år i miljøet) bor sammen med mor og far, begge i akademiske yrker. Går på musikklinja på videregående. Ble mobbet på skolen, og en av lærerne fikk sparken i forbindelse med dette. Slik ligner Lisas historie på Eriks. Både hennes søster og bror har vært alvorlig syke i lengre tid, og beslaglegger mye oppmerksomhet fra familien. Lisa sier hun, på sin side, lever mer på egen hånd. Hun karakteriserer forholdet til familien som godt, og sier at de er ganske liberale, litt i samme lei som familien til Marte.

Hun nærmet seg emo-stilen da hun var 13–14, gjennom en venninne som kjente Marili-miljøet. «Jeg hadde allerede en stil, og var på utkikk etter andre folk som hadde den samme stilen». Lisa sier hun allerede var interessert i emo, og hadde stilen også før hun ble med i Marili-miljøet. Kanskje bidro de følelsesmessige problemene hun opplevde hjemme, med to alvorlig syke søsken, til at hun ble tiltrukket av emo? Så, i 2009, da hun allerede var en del av Marili-miljøet, døde to nære venner i den samme uka, en i en bilulykke, en av kreft. Ikke lenge etter døde to familiedlemmer. Hun utviklet store spiseproblemer, som hun nå etter hvert har klart å komme seg ut av.

Jeg klarte bare ikke å spise, klarte ikke å gå på skolen, jeg var så deprimert. Faren min hadde mista flere venner da han var yngre, så han visste hvordan det var. Også skolen viste meg mye forståelse. Jeg fikk ikke sove og hadde ikke lyst på mat, men jeg tenkte ikke på det. På den tida så var alle her så tynne. Noen var goth'ere som brukte korsetter. Jeg hadde jo sjøl mer enn nok problemer, og var også veldig selvkritisk. Jeg visste jeg ikke var feit, men ... jeg sammenlikna meg med andre hele tida. Du blir din egen verste fiende. Så jeg slutta å spise. Jeg er 1,60 og veide 41 kilo på den tida.

Selv om spiseforstyrrelsene var forankret i sorgen over dødsfallene hun opplevde, så de altså også ut til å bli forsterket av hennes selvkritiske holdning og til dels forvrengte selvbilde.

Hun mistet mye tid på skolen og hadde det åpenbart veldig vanskelig. Likefullt klarte hun å komme ut av sine selvdestruktive spor ved god hjelp av folk i miljøet.

Jeg hadde en god venninne i miljøet som visste jeg var deprimert, og la merke til at jeg slutta å spise. Hun brydde seg virkelig. Hun kjøpte mat til meg, og spurte meg hver dag om jeg hadde spist, og hvor mye. Jeg fikk også mye hjelp av foreldrene mine.

Hun begynte å gå i terapi, og nevner også at hun på denne tida bestemte seg for å konfirmere seg. «De tok godt vare på meg. Også i dag, om jeg har problemer hjemme, kan jeg alltid gå til kirka. Men nå er det over. Jeg trenger ikke å la være å spise lenger.»

Lisa er veldig opptatt av en artist ved navn Emilie Autumn, som er en amerikansk singer-songwriter, og opprinnelig utdannet klassisk fiolinist. I intervjuer forteller Autumn at hun droppa ut av den klassiske musikken og treningen fordi hun mislikte å underkaste seg en tradisjon. Autumn er også kjent for en bok hun har skrevet om Viktoriatidens asylere, som hun er fascinert av, der hun også forteller om hennes egen manisk-depressive lidelse (Autumn 2009). Emilie Autumn har selv vært innlagt på psykiatrisk sykehus flere ganger, og sammenlikner sine erfaringer med hva som foregikk på de viktorianske asylene. Musikken er blitt kalt «viktoriansk-industriell», noe som blant annet innebærer at hun blander fiolin, trommemaskiner, og elektroniske effekter med elementer fra glam-rock. Lisa kommenterer:

Hun spiller også fiolin sånn som jeg. Tekstene hennes er så dype. Hennes hovedkonsept er Viktoriatidens mentalsykehus for kvinner. Disse sykehusene var for unge kvinner som nektet å ha sex med menn, og som hadde sine egne oppfatninger av ting. Kvinner i bur... og hysteri. Det fascinerer meg! Da hun var ung ble hun voldtatt av læreren hennes. Alt dette er viktig for å forstå

sangene hennes. Hun bruker musikken som terapi. Jeg er fascinert av hvordan hun får tingene ut.

Som Emilie Autumn, tenderer dermed også Lisa til å se sine egne problemer og sorg som noe som kan bearbeides og arbeides med i kunstneriske prosesser. «*Jeg er frisk nå og det er det viktigste. Kanskje jeg kan bruke noe av det som har hendt meg til noe du kanskje kan kalle kunst?*», sier hun. Et slikt selvterapeutisk og kreativt forhold til populærkultur, og til kunstneriske uttrykk, er et tema som går igjen i flere av historiene til disse ungdommene. Dette viser seg også i vår neste eksempelhistorie.

Bjørn: om dødsfall, depresjon, barnevern og spillet «Tekken»

Bjørn (18, ett år i miljøet). Bor i egen leilighet. Har ingen kontakt med faren som forsvant da Bjørn var 7. Arbeiderklassebakgrunn. Moren, som han har bodd sammen med, døde av sykdom da Bjørn var 14. Bjørn har siden da av fått hjelp av barnevernet som skaffet ham leiligheten og støtter ham økonomisk. Han er den eneste av informantene som fremdeles kaller seg «emo». Han går på videregående på musikklinjen, som Lisa, og vil gjerne bli musiker.

Som barn var han deprimert og også han hadde raseriutbrudd (jf. Eirik, Marte). Han fikk diagnosen ADHD da han var ganske ung, og ble sterkt mobbet på barneskolen. Mor hadde vært alvorlig syk i lang tid i oppveksten hans, og Bjørn snakker varmt om henne. Etersom han ble eldre hendte det ofte at han måtte erstatte moren i ulike lavstatusjobber (renhold) i lange perioder som følge av hennes sykdom. Bjørn kommenterer: «*Jeg vokste opp langt hinsides alderen min. Jeg ble ganske tidlig tvunget til å se hvor ond verden kan være. «Ignorance is bliss», som de sier i Matrix (filmen). De er heldige de som ikke vet!*», legger han til. Han sier han verdsetter hjelpen han har fått fra barnevernet, men forteller også om alvorlige problemer med barnevernsansatte i seinere tid. Ved noen anledninger havnet han i slagsmål med en av de ansatte, og ved et tilfelle ble han slått, brakk flere ribbein og en tann. Han forteller at hendelsen endte i retten, som støttet Bjørn (jf. også lærerne som ble avsatt i Eiriks og i Lisas historier). «*Etter den hendelsen begynte jeg å kle meg mørkt. Jeg var deprimert og hørte på musikk som passet til følelsene mine. Svart og hvit stripe genser, åpen skjorte, standard emo-look.*» Han var aldri interessert i konvensjonelle emo-band som My Chemical Romance. Tokio Hotel karakteriserer han som «*noe for fjortenårige jenter*». I motsetning til dette liker han Linkin Park, som han beskriver som punk metal, og rap metall bandet Limp Biskit. «*Jeg har alltid vært opprørsk som punkerne. Nå ser jeg mer ut som et metallhue enn som emo. Men jeg kaller*

meg fortsatt emo, selv om det for det meste er en måte å kle seg på, slik jeg ser det. Og jeg kler meg ikke sånn lenger.» Han nevner sangen «Numb» av Linkin Park, som noe som, slik han ser det, reflekterer hans egen kamp med folkene fra barnevernet. Han synger teksten:

*I am tired of being what you want me to be
Feeling so faithless, lost under the surface
I tried so hard, to get so far
But in the end, it doesn't even matter*

Etter mye turbulens der han flyttet fra en barnevernsinstitusjon til den andre, etablerte han seg utenfor Torsdal. Han kom i kontakt med miljøet etter å ha lagt merke til dem på Mariliseret, og han ble kjent med ei jente i miljøet som han seinere ble sammen med. Han ser sterke forbindelser mellom sitt eget liv og innhold, form og protagonister i ulike populærkulturelle uttrykk. For eksempel forteller han om tegneserier og filmer i den japanske Manga-tradisjonen, som han ble interessert i som 12-åring. Han beskriver dem som «*små historier i tegneserieform som også inneholder noen psykologiske ideer*».

Han har også vært svært opptatt av et dataspill i Manga-tradisjonen, kalt «Tekken»:

Jeg likte spesielt karakteren som het «Jin» som hadde flere tradisjonelle emo-egenskaper. Han har den klassiske emo-hårstilen (viser meg Jin på sin lap top); svartfarga hår, lang lugg, hår som står litt ut i nakken, og et trist uttrykk i øynene. Dette er Japans emo-variant! De er sterke, følsomme og semi-depressive. Jin vokste opp sammen med sin mor fordi faren var drept. Da han var 15 ble moren også drept. Han hadde mistet begge foreldrene og måtte klare seg på egen hånd, selv om han var så ung.

Jeg spør Bjørn om han så noen likheter til sitt eget liv. Han svarer: «*Ja, jeg så de likhetene. For å markere dem har jeg fått tatoverert den samme tatoveringen som Jin hadde, på min egen skulder* (viser meg tatoveringen).»

Også hos Bjørn, som hos andre medlemmer i emo/ alternativ miljøet, ser vi altså at trekk i hans personlige livsverden sees inn i / finnes igjen i populærkulturelle uttrykk: likheten mellom disse to meningskompleksene (her: Jins «verden» og Bjørns «verden») binder dem sammen, og motiverer Mariliungdommenes preferanser for disse uttrykkene. Dette viser seg helt konkret i Bjørns kopi av manga-karakteren Jin's tatovering på sin egen skulder.¹⁵

Bjørn bekrefter at miljøet støtter hverandre, og forteller meg hvordan han selv, to år tidligere, fikk en rolle på et emo-orientert forum på internett, hvor han prøvde å gi råd til folk som hadde problemer med selvskading, stoff, og alkohol. Her hadde han nettvener fra blant annet Singapore, Sverige og England. Han forteller:

Jeg ble en slags hobbypsykolog for rundt 20 personer. Mora mi sa at jeg hadde mye empati da jeg var liten. Jeg har jo vært i gjennom så mye. Mobbing, min mors død. Jeg har hatt det følt, og da kan jeg hjelpe andre utfra mine egne erfaringer.

Hvordan kom du ut av depresjonen, spør jeg Bjørn. Han svarer:

*Jeg har sett på fotografier fra da jeg var veldig liten. Jeg fikk inntrykk av at jeg var en «loner» også da jeg var barn. Kanskje var jeg deprimert alt da. Men jeg har utvikla en sterk psyke og er blitt ganske flink til å håndtere problemer. Stilen hjelper meg. Jeg kan, for eksempel, bruke ekstrem sminke og ekstreme klær. Eller så kan jeg plugge in gitaren og få ut ting på den måten, litt sånn som i *Fucking Åmål* filmen, der jenta er helt fortvila og setter på noe virkelig høy heavy metal mens hun knuser rommet sitt!⁶*

Nok en gang ser vi hvordan ungdommene kobler stil og populærkulturelle uttrykk til sin egen personlige historie, og beskriver dette som en form for selvterapi; Klesstilen eller gitaren – slik jenta i filmen brukte heavy metal mens hun knuste rommet sitt – uttrykker (medierer, dvs. blir et medium for, gir et uttrykk for) Bjørns indre tilstand. Jeg spør Bjørn hvordan han føler seg i dag?

I dag er jeg fremdeles semidepressiv. Men her er jeg sammen med venner, og jeg føler meg hjemme. For meg er det dette miljøet her på Marili-senteret. Her kan jeg komme når som helst. Vi er av samme slag. Om vi er uenige om ting, er vi fortsatt venner. Alle her har vært igjennom så mange rare problemer opp i gjennom tida, så de dømmer ikke folk, om man ikke gjør noe dårlig mot noen andre, da...

Bjørn beskriver altså emo/alternativ-felleskapet som et miljø der «Kardemomme-loven» gjelder: «Man skal ikke plage andre, man skal være grei og snill, og ellers kan man gjøre som man vil» (Egner 1955). Dette er nok et eksempel på at ungdommene opplever Marili-miljøet som et fristed

Selvskading, stigma og motstand

Kritikken mot assosiasjonen mellom emo og selvskading har vært et gjennomgangstema blant samtlige informanter, og den viktigste bakgrunnen for at miljøet nå omtaler seg som «alternative». Erik kritiserer betegnelsen slik:

Ta en stereotypisk mix av en haug med ungdomskulturer, bland det med en god porsjon fordommer og kall det «emo». De blir stempla som selvskadende idioter! Mange emoer har det emosjonelle til felles. Men alt dette blir helt weirde koblinger. (...) Det er fryktelig når de temaene blir gitt så mye oppmerksomhet i mediene. Det gjør jo at unge folk kan begynne å gjøre det. Det er helt stupid!

Her peker han altså på muligheten for at medieoppmerksomheten rundt koblingen mellom emo og sjølskading, nærmest kan bli en selvoppfyllende profeti.

Stig på 25, en av de få eldre i miljøet, fyller ut: «Ordet emo er som ordet neger. Ingen emo ønsker å bli kalt emo! I Sverige bruker de ordet «fashioncore» fordi emo er blitt så tabu!» Henvisningen til betegnelsen og fenomenet Fashioncore henspeiler nok her på enkelte av emoenes opptatthet av utseende, og bruk av ekstreme farger. Ifølge informanter har dette avfødt en ny subkultur som kalles «Scene», som også noen i Marili-miljøet assosierer seg til.¹⁷

Jeg spør når miljøet skiftet fra å kalle seg emo til å kalle seg alternative? Marte svarer:

Vi forandrer det når mediene begynte å skrive dritt om emoene: når de skrev at emoene var selvskadere som bare gjorde det for å få oppmerksomhet, og slike ting...

Bjørn fyller ut:

Det er de der stereotypiene om selvskading. Mange folk, som for eksempel gangsta-folka liker ikke emoer.¹⁸ Og mange folk klarer ikke å tåle en indre smerte, som depresjon. De som klarer det kanalisere sin indre smerte ved å påføre seg ytre smerte. (...) Men man kan også kle seg som emo for å få ut depresjonen sin. Det er mye bedre enn å kutte seg selv. Jeg har gjort det sjøl gjennom klær, hårsveis, sminke og malte tårer for å unngå å kutte meg opp (Bjørn viser meg et foto hvor han har malt en tåre på kinnet for å uttrykke depresjonen sin). Slik jeg ser det er emo imot sjølskading, sier han.

Likefullt fantes det flere eksempler på selvskading i miljøets historie. Noen av informantene har skadet seg selv i relativt høy grad, mens andre kun har vært involvert i lettere varianter. Selvskading og selvdestruktivitet kan tolkes som uttrykk for en velkjent psykologisk mekanisme der den som opplever traumene retter fortvilelsen og sinnet innover mot seg selv (se Davis mfl. 1996). De intervjuede ungdommene forteller alle om problematiske livshistorier (mobbing, dødsfall blant venner og familie, sykdom, følelsen av å være en outsider, stoffproblemer blant foreldre, skilsmisse, savn av venner, problematiske kjærlighetsrelasjoner, «annerledes» seksualitet, osv) som har inngått i det komplekset av motivasjon som ligger bak tiltrekningen til miljøet og til nøkkeltemaene miljøet omgir seg med. Samtidig er det også et poeng at ungdommenes fortellinger inneholder opplevelser, selv-identifikasjoner og hendelser som alle bryter med idealet om det perfekte og om lykke. Når Eirik beskriver emo som et miljø for de som er «*kasta ut av det normale*», og Marte omtaler seg selv som «*emo og stolt*», kan dette tolkes som at emo-ungdommene ikke vedkjenner seg *idealet om å fremstå som «vellykket og lykkelig*». De krever retten til å vedkjenne seg det motsatte i form av ulykke, problemer og depressivitet, og ønsker å eksponere dette på ulike måter til omgivelsene. Slik kan emo-kulturen og de estetikkene den omgir seg med, tolkes som en form for protest.

Tendensene til økende intimisering åpner videre opp for eksponering av noe som tidligere var privat (personlig sorg, smerte, ulykke, selvskading) i et offentlig rom. Dette gjelder både de konkrete rommene i byen der Marilimiljøet holder til (på kjøpesenteret), og det gjelder nettforaene der det ikke sjelden publiseres svært alvorlige eksempler på selvskading. Betyr dette at emo (alternative) ungdoms-subkulturer stimulerer til selvskading?

Historiene om «hangarounds» i utkanten av miljøet gir noen svar. Flere informanter har klaget over at nykommere som prøver å bli en del av miljøet nærmest forventer at selvskading gir prestisje. Derfor klager nykommerne over å være deprimerte, de er ivrige etter å vise arrene sine osv. To informanter – Kirsti (18, to år i miljøet) og Anne (ett år i miljøet) beskriver seg begge som «*ikke enda insidere*» selv om de begge har hengt der i ett til to år (de er «hangarounds»). De klager over at miljøet var arrogant da de først tok kontakt. I motsetning til hva andre informanter har sagt, opplevde de at det tok lang tid å bli fullt akseptert. De bekrefter imidlertid også at nykommere «faker» problemer for å bli akseptert. Det er vanskelig å vite i detalj hvordan de ble møtt av miljøet. To ting kommer likevel tydelig fram i ungdommenes beskrivelser: Dersom nykommere forventer at

selvskading gir prestisje, er det også sannsynlig at unge folk som er tiltrukket av, nysgjerrig på, eller allerede bedriver selvskading, tiltrekkes av miljøet gjennom stereotypiene som omgir det, og emo-subkulturen generelt.

Martes uttalelser («Jeg så jo andre som så ut som meg som gjorde det... Da var det veldig lett å tenke at kanskje hjelper det for meg og») peker vel uansett i retning av at en eller annen form for bekreftelse oppleves, når man ser at andre gjør det samme, eller prøver å gjøre det. Forstått slik, ser det ut til at emo-stereotypiene stimulerer til selvskading.

Det er to viktige innvendinger til en slik påstand: Den *første* er at selvskadingen i mange tilfeller eksisterte *før* ungdommene ble en del av miljøet. De fleste beskriver selvskadingen som tungt forankret i virkelige og alvorlige problemer i deres livssituasjon. Selv om det er liten tvil om at emo over tid er blitt assosiert med selvskading, så kan sammenhengen likevel ikke forstås på noen enkel, endimensjonal måte. Deltagelsen i emo-miljøet er altså ikke nødvendigvis den viktigste *årsaken* til slik adferd. Derimot ser selvskadingen ut til å inngå i et *samspill med den enkeltes livshistorie på mer komplekse måter*. Videre ser det ut til at når informantene assosierer seg med emo som et *tegnbærende medium*, er dette noe som hjelper dem til å reflektere over og gi uttrykk for sin situasjon på måter som gjør at de kan kommunisere smerten og «*det mørke*» som de har opplevd i sine unge liv.

Dette leder over til den *andre* viktige innvendingen: Forekomsten av kollektiv og individuell selv-terapi som også var karakteristisk for miljøet.

Selvterapi og ny selvfølelse

Beskrivelsen av hvordan kulturelle uttrykk og personer som knyttes til emo/alternativ miljøet har en viktig rolle i bearbeidingen av problematiske hendelser, går igjen i mange av informanthistoriene. Disse kildene til *selvterapi* kommer til uttrykk på mange måter: Innholdet i emo-sjangeren selv – slik vi har sett i tradisjonens historie – kan sees som en invitasjon til å reflektere over og gi uttrykk for problematiske følelser som sorg, fortvilelse, ensomhet, sinne osv. Å uttrykke slike følelser, kan være terapeutisk i seg selv. Men i Marili-miljøet, tas dette lengre og gis et bredere uttrykk. Vi har sett mange eksempler på at ungdommene tar i bruk et stort antall populærkulturelle uttrykk – tekster, musikk, film, klesstil og tegneserier – hvor de finner likhetstrekk med sin egen situasjon, og som inngår i praksiser der de ser ut til å uttrykke og reflektere over egne problemer og følelsesmessige reaksjoner.

Bruken av estetiske medier ser slik ut til å fungere som en form for terapi, noe som også var tett opp til ungdommenes egne forståelser av hva de holdt på med. For voksne kan nok disse uttrykkene (japanske tegneserier, dataspill og artister som Marilyn Manson og Emilie Autumn) fremstå som fremmede, og det er lett å ikke ta dem alvorlig. Men går man inn i ungdommenes egne livsverdener, mer på deres egne premisser, må disse populærkulturelle estetiske mediene også sees som viktige ressurser.

Også på andre måter kommer selvterapeutiske praksiser til uttrykk, i den forstand at personer i miljøet hjelper andre ut av problemene. Vigdis (16, et og et halvt år i miljøet) hadde en del erfaringer av å bli mobbet og bli sett som en outsider i miljøet der hun vokste opp, men sammenliknet med de andre historiene blant Marili-folkene – også slik hun selv ser det – har hennes egne problemer vært nokså moderate. Hun opplevde miljøet som vennlig, men også tiltrekkende «fordi hun utforsket sin nye stil», som hun sa det. I en kort periode skar hun seg selv, om enn ikke så mye, sammenliknet med de andre. Hun er nå svært negativ til slike handlinger, og understreker hvor viktig det er å ha noen man stoler på som kan hjelpe og støtte dem som har problemer. Som flere andre (for eksempel Bjørn), har hun vært nært involvert i å hjelpe andre. Dette kommer til uttrykk i følgende historie:

Jeg møtte ei jente på skolen som skadet seg veldig mye, og som ville jeg skulle hjelpe henne. Hun gikk til psykolog, uten at det hjalp. På et tidspunkt sa hun at hun ville begå selvmord. Jeg nesten tvang henne til å være sammen med meg hele tida. Hun fikk et sammenbrudd på skolen der hun fikk læreren til å hente meg sånn at jeg kunne snakke med henne. Hun var fullstendig nede. Men hun kom ut av det. Hun sa jeg hadde forandret synet hennes på livet. Nå er hun mye lykkeligere og ser mer positivt på ting. Seinere leste jeg på nettprofilen hennes at hun hadde skrevet at hun ikke hadde vært i live om jeg ikke hadde hjulpet henne. Jeg ble fullstendig overveldet da jeg leste det. Jeg tenkte: gjorde jeg virkelig det?

De terapeutiske ressursene finner vi også i historiene til både Erik, Marte, Bjørn og Lisa om hvordan de selv kom ut av selvdestruktivitetsens mønstre, eller hjalp andre til det samme. De relativt eksplisitte utsagnene fra ungdommene selv som kritiserer selvskading, og avvísningen av emo-betegnelsen som følge av dens assosiasjoner til slike praksiser, peker også ut av disse destruktive mønstrene. I tillegg, har seks av elleve unge informanter selv hatt erfaringer med psykoterapi. For to av dem ble også kirka nevnt som en positiv støtte. Hjelpen fra disse støttespillerne – i tillegg til

støtten som i noen tilfeller også ble mottatt fra foreldre og signifikante andre – må også sees som noe som gjorde ungdommene ytterligere i stand til å håndtere sine egne problemer, og utgjør viktige kilder til den innsikten de legger for dagen når de så på ulike måter hjelper hverandre. Når ungdommene selv har oppnådd innsikt ved hjelp av disse eksterne hjelpere, kan denne innsikten, i sin tur, brukes videre til å hjelpe andre i miljøet. Med andre ord, alle disse kildene til selvterapi i miljøet som helhet må sees som viktige ressurser, som også burde kunne *nyttiggjøres av hjelpere utenfra*, inkludert profesjonelle, i form av ungdomsarbeidere, psykologer, uteseksjon og liknende.

For miljøet selv kan også disse praksisene forstås som tegn på at selvdestruksjonen er i ferd med å slippe taket, og i den grad dette er et opprør mot det overdrevne idealet om vellykkethet og lykke, ser det ut til at denne bearbeidningen av egne problemer er i ferd med å lykkes.

«Hello Kitty» – Marili ungdommenes «transitional object»

Et kuriøst trekk ved Marili miljøet, som også kan relateres til selvterapi-temaet, er populariteten til de såkalte «Hello Kitty»-gjenstandene. Dette er en serie barneleker der en enkelt tegnet kattunge-liknende figur (først tegnet av Yuko Shimizu i 1974) er det tematiske sentrumet. Figurene har blitt en milliardindustri for Sanrio, det japanske eierselskapet (Wikipedia 14.04.2014, søk på Hello Kitty). Til min overraskelse hadde samtlige informanter noen av disse gjenstandene: vesker, hårspenner, penaler, klistremerker, notatbøker, mobiltelefoner, teddybjørner og liknende. Gjenstandene bar ofte preg av slitasje etter lang tids bruk. Jeg spurte Vigdis hvorfor disse gjenstandene – som jo vanligvis oppfattes som barneleker – er så populære? Hun svarer:

De er jo så søte! Jeg føler meg vel med barnslige ting. Jeg føler at de representerer en plan om aldri å bli helt voksen. Barn er mer frie. Jeg synger på t-banen, for eksempel. Jeg kan ikke forestille meg at noen voksne ville gjøre noe sånt! Barn er ærligere og du kan gjøre mer hva du vil. Jeg er ikke flau over å si at jeg er barnslig. Og barn er mye smartere enn vi tror. Og mye mer kreative. Jeg vil ikke miste den delen av meg!

Ikke alle informantene i miljøet ga like artikulerte svar som Vigdis. Det vanligste svaret var bare at «de er jo så søte», ofte uttalt i en humoristisk tone.

Psykologen Donald Winnicott er kjent for sin teori om «transitional objects». «Transitional objects» betegner gjenstander som har en «overgangskvalitet» for

barnet, og som er nært beslektet med barnelekens verden. Bamser, suttekluter, puter og liknende er eksempler på slike objekter. Dette er gjenstander som benyttes som substitutter for mor, brystet, trøst og omsorg, og som gir barnet muligheten til å aktivere og nyte disse kvalitetene når det selv vil (Winnicott 1990). Kanskje kan Hello Kitty-gjenstandene i Marili-miljøet sees, ikke bare som rester av barnets «transitional objects» i Winnicotts betydning, men også som et mer generalisert tegn/en semiotisk påminnelse og feiring av barndommens væremåter, slik for eksempel Vigdis gir uttrykk for? Dette er i tråd med miljøets opptatthet av emosjoner. Flere har også erfaring med psykoterapi, noe som i mange terapiformer innebærer at man bearbeider tidligere traumer og oppveksterfaringer. Kanskje er bruken av Hello Kitty-gjenstandene en måte å bearbeide traumer og opplevelser fra barndommen, og samtidig en måte å skape et fellesskap rundt dette?

Hello Kitty-gjenstandene er en del av den generelle emo-stilen i den siste og mest kommersielle fasen av denne subkulturen. Bruken av disse objektene kan sees som nok et eksempel på den kreative evnen i de ungdomskulturelle fellesskapene til å finne, utvikle og ta opp i seg egnede gjenstander fra omgivelsene, som så kan brukes som redskaper i en slags *kollektiv poesi og motstand*. Dette er helt i tråd med Hebdige's velkjente eksempler på «semiotisk geriljakrig», der punkernes bruk av sikkerhetsnåler, eller bildene av hodeskallene i heavy metal-tradisjonen, benyttes på liknende – om enn mer aggresjonsladede måter – som en intuitiv, estetisk oppsummering av disse fellesskapenes sentrale innhold og budskap (Hebdige 1993, Muggleton 2005).

«Machogangstere», «brunkremhorer» og distansering fra det normale

Så langt har eksempelhistoriene i hovedsak handlet om sammenhengen mellom informantenes biografiske historier og ulike populærkulturelle uttrykk, samt prosesser i Marili-miljøets indre liv. I tillegg beskrev informantene konflikter med grupperinger utenfor miljøet. Disse historiene gir ytterligere kunnskap om emo-/alternativmiljøets holdninger og innhold.

Dyrkingen av det androgyne, det feminine og emokulturens liberale holdninger til alternative seksualiteter, preger konfliktene miljøet møter i forhold til andre ungdomskulturelle grupperinger. Mange i miljøet forteller om sammenstøt med unge gangsta-rap assosierte hip hop'ere, som med sine mer macho-pregede

væremåter, provoseres av Marili-folkenes «queer»-liknende stil (se Kitwana 2002). Konfliktene har i flere tilfeller resultert i direkte vold, der medlemmer av Marilimiljøet har havnet på sykehus. Internasjonalt finnes lignende historier blant annet fra latinamerikanske land, der emoungdom bankes opp av andre ungdommer (Wikipedia nedlastet 14.04.2014).

Liknende relasjoner og også fysiske slagsmål utspilles i forholdet til en gruppering av unge jenter som informantene omtaler som «brunkremhorene». Dette er jevnaldrende jenter som bruker mye sminke, spesielt brunkrem, og også en spesiell klesstil der svært dyre (eller falske) merkeklær, og det som Marilimiljøet kaller «Barbie-look», er karakteristisk. Marili-miljøet parodierer ofte disse, og bemerkninger om deres konformitet og overflatiskhet er vanlige. Både «gangstagguttas macho stil og «brunkremhorenes» framtoning, kan kanskje sees som *karikaturer på mannlige og kvinnelige idealer i «mainstreamkulturen»*. For emo-/alternativmiljøet representerer dette en motsetning til egne praksiser. Dette er idealer for en «normalitet» de i egne øyne ikke lever opp til, og som de sterkt tar avstand fra. Flere i Marili-miljøet assosierer seg derimot med såkalt «metro-seksualitet», og mange er svært bevisst det provoserende potensiale som deres holdninger, stil og væremåter kan utløse i omgivelsene. Dette indikerer at deres liberale holdninger må sees i sammenheng med større samfunnsmessige trender, der deres eget miljø nærmest må betegnes som en, for omverdenen, til tider provoserende «avantgarde» (se Connell 2000:53, Frosh et al. 2002; Langeland i Jørgensen og Muhleisen 2013).

Konklusjon: livsverden, motstand og ungdomsopprør i det seinmoderne

Innledningsvis ble betegnelsen «generasjon perfekt» brukt som beskrivelse av dagens ungdomsgenerasjon, der et sentralt ideal er å fremstå som lykkelig og vellykket. Emo-/alternativmiljøets stil og budskap kan forstås som et uttrykk for opprør og en motstand – om enn noe innadvendt – mot dette idealet på en rekke punkter: De vedkjenner seg og gir uttrykk for personlige problemer og ulykke, blant annet ved selvskadning; De kritiserer og negerer på ulike måter rådende idealer for å «gjøre kjønn»; De vedkjenner seg og lever ut alternative seksuelle praksiser (homofili, bifili, transvestisme, sadomasokisme); De dyrker det barnslige og avviser på denne måten

voksenhetens væremåter. Alt dette kan sees som ulike former for motstand og opprør mot hva de selv løselig omtaler som det «normale».

Marili-miljøets bruk av populærkulturelle uttrykk (musikk, film, dataspill, klær) som medier til å tenke, føle og «leve med», der man reflekterer over og bearbeider livets til tider dype eksistensielle problemer, kvalifiserer til å forstås som virkelig «emosjonelt arbeid», slik Chandler – i det hun refererer til Arlene Hochschild's opprinnelige term «emotion work» – også har foreslått i sine analyser av selvskadende praksiser (Chandler 2012:4). Blant ungdommene i Marili-miljøet kommer dette emosjonelle arbeidet imidlertid også til syne i andre selvterapeutiske praksiser – individuelt og mer kollektivt. De kommer blant annet til uttrykk i en mer eller mindre artikulert motstand mot å skade seg selv, og gjennom bearbeiding av problemene som ligger bak dette behovet. Samtidig ser ungdommene i Marili-miljøet ut til å ha utviklet en «alternativ», og også positiv selvfølelse og selv-identitet. Helheten av de praksisene som preger miljøet, skiller seg også fra den gjengse «voksenheten» og gjør dermed miljøet til et tydelig eksempel på en aldersspesifikk og på mange måter opposisjonell ungdomssubkultur.

Hvordan skal slike ungdomskulturelle uttrykk forstås i et større, samfunns-messig perspektiv?

Emo/alternativmiljøet deler erfaringer med betydelige og til dels dramatiske personlige problemer forankret i hver enkelts biografi. Disse erfaringene er særlig knyttet til sterke traumer, generert av problemer (forbundet med dødsfall, familieproblemer, sorg, seksuell legning, ulykker, ensomhet, mobbing etc.) som har betydelig psykologisk kraft i hver enkelts liv. Den *sosio-psykologiske kraften i disse traumatiserende bruddene* som på mange måter *utfordrer «normaliteten» i hver enkelts livsverden* kan forstås som *drivkraften* bak fellesskapet de har dannet. Her er også refleksjoner og emosjoner rundt disse problemene og de involvertes erfaringer med å være outsiders og «misfits» – inkludert romantiseringen rundt denne posisjonen – viktige byggesteiner.

Fra en slik posisjon – med opplevelsen av det stigmatiserende presset fra utenverdenen – har de utviklet kollektive mot-holdninger, både gjennom å ta i bruk alternative identitetsmarkører, gjennom avvisningen av emo-stempelet, og, ikke minst, ved å hjelpe hverandre til å takle og bearbeide problemer de bærer med seg. Med andre ord ser det ut til at *personlig historie og subjektive fortolkninger* av denne, har vært en viktig drivkraft for danningen av emo-fellesskapet og tilhørende stil. Delte erfaringer som motiverende kraft for å assosiere seg til og ta i bruk ekspressive

subkulturelle uttrykk, er velkjent både fra egen (for eksempel kapittel 7 i Andersson, Jacobsen, Rogstad og Vestel 2012, Rogstad og Vestel 2011) og andres forskning, og ikke minst fra teoretiske bidrag forankret i Birmingham skolen (Hebdige 1993, Qvotrup-Jensen 2013, Willis 1990).

Mange av ungdommene forteller eksplisitt om hvordan konflikter i deres opprinnelige miljø (familiens sosiale posisjon og livsverden) og deres behov for å løse dem, langs ulike veier, har drevet dem i retning av et miljø av andre unge mennesker som har hatt liknende erfaringer. De er «*de som er kasta ut av det normale*» – som Eirik uttrykte det – og som ved hjelp av et nytt subkulturelt fellesskap, utfordrer, håndterer og «svarer på» spenningsforholdene og problemene som oppstod i deres opprinnelige oppvekstmiljø. Samtidig uttrykkes en motstand mot «normalitetens» krav og idealer.

Slik kan Marilifolkenes subkulturelle fellesskap – utviklet fra og transformert ved hjelp av semiotiske elementer fra transnasjonale uttrykk i populærkulturen (tekster, musikk, dataspill, tegneserier, klær) – sees som en sosial arena for *midlertidig fristilling* og for *søken etter verdighet*. Dette er i tråd med Birminghamskolens forståelse av ungdoms bruk av populærkulturelle markører, blant annet slik Paul Willis har formulert det i nyere tid:

For those born in subordination, a positive sense of positionality with respect to others can be held in music, clothing, walking style, attitudes that allow a dignity seemingly withheld on all other grounds. (Willis 2010:15)

Forskjellen er at emo/alternativungdommene ikke nødvendigvis er «born in subordination», men mer at de har opplevd traumer, som like fullt krever en liknende bearbeiding.¹⁹

Som nevnt innledningsvis, har samfunnsvitere de siste tiårene beskrevet det økende fokuset på individet som karakteristisk for nåtiden (for eksempel Bauman 2000, 2007). Det har skjedd en «oppheting» av trykket mot individet, og dermed har presset om å «skape seg selv» økt. I en slik situasjon vil den enkeltes problemer i større grad enn tidligere oppleves som et personlig ansvar, noe som igjen kan bidra til at aggresjon og motstand rettes mot en selv, for eksempel i form av selvskading. Trolig kan både emo-subkulturen og økningen i tilfeller av selvskading og selvrapporterte psykiske lidelser blant unge folk i seinere tid, også sees i sammenheng med disse større, samfunnsmessige tendensene (se Hegna, Ødegaard og Strandbu 2013; Ungdata 2013).

Kanskje representerer emo-alternativ miljøet vi her har sett nettopp en type subkultur som i særlig grad speiler disse samfunnsstrukturene, og som med noen sentrale trekk står i kontrast til en del ungdomssubkulturer som er beskrevet i tidligere forskning; Hebdige har vektlagt punkernes kollektive og utadvendte samfunnskritikk mot tilstanden i Thatchers Storbritannia der tilværelsen var preget av stikkordene «ingen jobb, ingen fremtid, ingen mening» (Hebdige 1993). Årstad Borgen og Skogen har nylig beskrevet hvordan unge gutter uttrykker en kollektivistisk arbeiderklassesubkultur gjennom jakta som medium (Årstad Borgen og Skogen 2013). I tillegg har en rekke studier vist hvordan kollektive opplevelser av rasisme, mistenkeliggjøring og stigmatisering blant ungdom i flerkulturelle miljøer, gis uttrykk gjennom medier som hip hop og rap (Andersson, Jacobsen, Rogstad og Vestel 2012, Sernhede 2011, Qvotrup-Jensen 2013). I et slikt landskap skiller Marili-miljøet seg derimot ut ved en sterkere innadvendthet og individ-sentrering, hvor personlige sosiale og psykologiske traumer ser ut til å være den sentrale drivkraften i utviklingen av et subkulturelt fellesskap – i et samfunn som rommer sterke krav, både til individuell lykke, vellykkethet, selvpresentasjon og individualisme, og samtidig til sosial konformitet.

Uansett, som vi har sett i Marilimiljøet og dets transformasjoner over tid, blir dette presset og disse orienteringene også møtt med betydelig opposisjon og motstrategier med sterke terapeutiske elementer, slik det her er manifestert i dette ungdomskulturelle fellesskapet og i disse unge folkenes individuelle og kollektive kamper.

Noter:

¹ Teksten er basert på en kommende utgivelse kalt «Emo-culture and beyond: self-harm and self-therapy in an emo/alternative milieu in «Torsdal», Norway» (Vestel 2014).

² Takk til NOVAs Gruppe for Migrasjonsforskning for gode kommentarer underveis, til artikkelredaktør Mira Aaboen Sletten, og til TFU's to anonyme referees. Stor takk må også rettes til informantene i Marilimiljøet som var villige til å dele sine erfaringer og refleksjoner med meg!

³ Det kan selvsagt innvendes at Wikipedia representerer en usikker kunnskapskilde, også i denne sammenheng. Men ettersom forskning på emo nærmest er fraværende, og artikkelen på Wikipedia også er åpen for korreksjoner av fans og journalister, er slik bruk vanskelig å unngå.

⁴ Overgangene mellom å være en tydelig subkultur, til å bli en del av ungdomskulturens mainstream er ofte uklare. Jeg skiller derfor ikke her mellom «ungdomskultur» og «ungdomssubkultur».

⁵ «Press» arrangerer, betegnende nok, også konkurransen om årets «Gull Barbie», der

aktører i reklame og mediebransjen nomineres til å bli den som er «best på å få ungdom til å føle seg verst», og hvor vinneren får en gullmalt barbiefigur til spott og spe (Morgenbladet nr. 6. 7-13 februar. 2014:23).

⁶TV-serien gikk i 8 episoder i 2013 på NRK. Hovedpersonen skulle i tre måneder følge et stort antall råd fra medier og rådgivere om hvordan «oppnå et perfekt liv» og konkluderte med at «dette har gjort henne langt fra lykkelig».

⁷ Jeg står i gjeld til Mira Aaboen Sletten som opprinnelig foreslo denne betegnelsen.

⁸ Emo nevnes, men blir ikke diskutert nærmere (Fjeldal-Soelberg 2012:36)

⁹ The University of Birmingham Centre for Contemporary Cultural Studies (CCCS) – den såkalte Birminghamskolen – har vært toneangivende for studiet av ungdomskulturer siden 70-tallet (se for eksempel Buckingham og Kehily 2014, Griffin 2014 for en gjennomgang).

¹⁰ Skisseringen av motivasjonprofilene bygger videre på mitt eget arbeid gjort i Vestel et al. 1997.

¹¹ I nyere tid har særlig studier av hip hop'ens betydning i flerkulturelle ungdomsmiljøer tydelig vist slike sammenhenger, som også oppleves som sterkt «personlig» relevante for de involverte (se for eksempel Qvotrup-Jensen 2013, Rogstad og Vestel 2011, Sernhede 2010).

¹² Undersøkelsen inngår i delprosjektet kalt «Emo subkuculture and self harm in Norway», som opprinnelig var en del av et samarbeidsprosjekt mellom The Prague College of Psychosocial Studies i Tsjekkia og NOVA. Hovedprosjektet bar tittelen «Children and their Global Home: Emo kids Youth Subculture as an example of Interiorization, Exteriorization and Sharing of Commercial Corporate Interests by Adolescents». Av ulike årsaker har det ikke vært mulig å integrere resultatene fra The Prague College of Psychosocial Studies i delprosjektet denne artikkelen bygger på.

¹³ På mange måter virker det som om Marili miljøet's seksuelle praksiser og forestillinger nærmet seg «queer» idealet (De Lauretis 1994).

¹⁴ Tittelen er selvsagt et kritisk spill på Andrew Lloyd Webbers berømte rockeopera «Jesus Christ Superstar» fra 1970.

¹⁵ Se også Les Backs analyser av tatoveringspraksiser i England (2007).

¹⁶ Hovedfiguren i denne prisbelønte, svenske filmen er en 16 år gammel jente som bor i en liten, provinsiell by, og som oppdager at hun er lesbisk. Filmen beskriver hvordan hun kommer til å akseptere det, og tilslutt flytter fra byen (Modysson 1998).

¹⁷ På nettsiden «luv-emo» – som omtaler forbindelsen mellom emo og scene – får vi opplyst at «...the main difference between emos and scene kids is that scenekids tend to care more about their appearance than their actual emotions (...) Scene kids are a lot less depressed and a lot more...neon» (www.luv-emo.com/scene-kids.html, besøkt 20.4.2010).

¹⁸ Dette refererer til såkalt «gangsta rap», en genre innenfor hip hop, der den moderne gangsteren er et ideal (se Kitwana 2002).

¹⁹ Å være født inn i en sosial underklasse kan også sees som et kollektivt, strukturelt traume.

Referanser

- Andersson, Mette, Christine M. Jacobsen, Jon Rogstad and Viggo Vestel. (2012). *Kritiske hendelser – nye stemmer. Politisk engasjement og transnasjonal orientering I det nye Norge*. Universitetsforlaget. Oslo
- Autumn, Emilie (2009). *The Asylum for Wayward Victorian Girls*. Emilie Autumn Ent. LCC.
- Back, Les (2007). *The art of listening*. Berg Publishers.
- Bauman, Z. (2000). *Liquid modernity*. Polity Press. Cambridge
- Bauman, Z. (2007). *Liquid life*. Polity Press. Cambridge
- Bourdieu, Pierre (1990). *The logic of practice*. Stanford University Press. Stanford
- Brill, Dunja (2008). *Goth Culture. Gender, Sexuality and style*. Berg.Oxford.
- Bruner, Jerome (1990). *Acts of meaning*. Harvard University Press. Harvard
- Buckingham, David og Mary Jane Kehily (2014). Introduction. I Buckingham, David, Sara Bragg and Mary Jane Kehily (eds.) 2014 *Youth Cultures in the Age of Global Media*. Palgrave MacMillan. New York
- Chandler, Amy, Fiona Myers and Stephen Platt (2012). The Construction of Self-Injury in the Clinical Literature: A Sociological Exploration. In *Suicide and Life-Threatening Behaviour* 41 (1) February 2011.
- Chandler, Amy (2012). Self-injury as Embodied Emotion Work: Managing Rationality, Emotions and Bodies. I *Sociology* published online 14 March 2012. DOI:10.1177/0038038511422589
- Connell, R.W (2000). *The Men and the Boys*. Oxford: Polity Press.
- Davis, Cristopher, Darrin Lehman, Roxane Cohen Silver, Camille B. Wortman og John H. Ellard. (1996). Self-Blame following a Traumatic Event: The role of Perceived Avoidability. In *PSPB, Vol 22 No.6. June 1996: 557-567*.
- De Lauretis, Theresa. (1994). *The practice of Love. Lesbian sexuality and perverse desire*. John Wiley and sons.
- Egner, Torbjørn. (1955). *Folk og røvere i Kardemomme By*. Cappelen. Oslo
- Fjelldal-Soelberg, Carina. (2012). Kroppsskading og deltakelse I den virtuelle verden. I *Tidsskrift for Ungdomsforskning* 12 (1): 25-42.

- Favazza, A.R. og R.J. Rosenthal. (1993). Diagnostic issues in self-mutilation. *Hospital and Community Psychiatry*, 44:134-140.
- Frosh, Stephen, Ann Phoenix and Rob Pattman. (2002). *Young masculinities. Understanding boys in contemporary society*. Palgrave. New York
- Giddens, Anthony. (1992). *Modernity and self identity*. Polity Press. Cambridge
- Greenwald, Andy. (2003). *Nothing feels good. Punk rock, Teenagers and Emo*. St. Martin's Griffin. New York
- Griffin, Christine. (2014) 'What time Is Now?': Researching Youth and Culture beyond the 'Birmingham School' in Buckingham, David, Sara Bragg and Mary Jane Kehily (eds.) (2014). *Youth Cultures in the Age of Global Media*. Palgrave MacMillan. New York
- Hebdige, Dick. (1993). *The meaning of style*. Methuen. London
- Hegna, Kristinn, Guro Ødegaard og Åse Strandbu. (2013). Unges liv og levekår. En «sykt» seriøs ungdomsgenerasjon? I *Tidsskrift for Norsk Psykologforening* nr. 50, s.374-377
- Kitwana, B. (2002). *The hip hop generation*. New York: Basic Books
- Kvalvåg, R. (2011). *Det ellefte budet. Religion og rock'n' roll*. Unipub Forlag, Oslo.
- Manson, Marilyn. (1998). *The long and hard road out of hell*. Plexus Publishing Ltd; 1st ReganBooks/HarperPerennial Ed edition.
- Langeland, Fredrik. (2013). Se på meg! Metroseksualitet i norsk populærkultur. I Jørgen Lorentzen og Wencke Muhleisen (red.) *Å være sammen. Intimitetens nye kulturelle vilkår*. Akademika forlag. Oslo
- Moodysson, Lukas. (1998). *Fucking Åmål*. DVD film
- Moynihan, Michael and Søderlind, Didrik. (1998). *Lords of chaos. The bloody rise of the satanic metal underground*. Feral House. Venice California
- Muggleton, David. (2005). From classlessness to subculture: a genealogy of post-war British youth cultural analysis. In *YOUNG – Nordic Journal of Youth Research*. Vol. 13 (2) 205-219
- Qvotrup-Jensen. (2013). Subculture, ethnicity and the politics of (post-) modernity. I Gudmundsson, Gestur, Dennis Beach og Viggo Vestel (red.) *Youth and marginalization. Young people form immigrant families in Scandinavia*. Tufnell Press. London
- Reynolds, Simon. (1998). *Generation ecstasy. Into the world of techno and rave culture*. Little, Brown and Company. London

- Rogstad, Jon og Viggo Vestel. (2011). The Art of Articulation: Political Engagement and Social Movements in the Making among young adults in Multicultural settings in Norway. In *Social Movement Studies*, 10:3, 243-264 (forfatterrekkefølgen er alfabetisk)
- Simon, Leslie and Trevor Kelly. (2007). *Everybody hurts. An essential guide to emo-culture*. Harper Entertainment. New York
- Sennett, Richard. (1992). *The Fall of Public Man*. W.W. Norton & Company. London
- Sernhede, O. (2011). School, youth culture and territorial stigmatization in Swedish Metropolitan Districts. In *YOUNG – Nordic Journal of Youth Research*, Vol 19, number 2.
- UNGDATA. Nasjonale resultater 2010–2012. (2013). NOVA rapport 10/13.
- Velferdsetaten ved Uteseksjonen I Oslo. (2012). *Innenfor Utenfor. En kartlegging av et alternativt ungdomsmiljø I Oslo sentrum*. Skriftserie 01/2012. Uteseksjonen i Oslo.
- Vestel, Viggo, A. Bakken, G. Moshuus and T. Øia. (1997) *Ungdomskulturer og narkotikabruk*. Nova Temahefte no 1.
- Vestel, Viggo. (2014). Emo-culture and beyond: self harm and self-therapy in an emo/alternative milieu in “Torsdal”, Norway. NOVA rapport under utgivelse.
- Vestel, Viggo og Ida Hydle. (2009). *Fritidsklubb – kvalifisering og forebygging?* NOVA rapport 15/09
- Willis, Paul. (2010). Symbolon: Symbol-action-context. I *Ethnography* 11:3
- Willis, Paul. (1990). *Common Culture*. Open University Press. Buckingham
- Winnicott, Donald W. (1990). *Playing and reality*. Routledge. London
- Ystgaard, Mette, Nils Petter Reinholdt, Jorulf Husby and Lars Mehlum. (2003). Villet egenskade blant ungdom. (Intentional self-harm among adolescents) *Tidsskrift for den norske legeforening nr. 3*. 16; 2241-5
- Ziehe, Thomas and Herbert Stubenrauch. (1983). *Ny ungdoms og usedvanlige læreprosesser*. (New youth and exceptional processes of learning) Politisk Revy. Copenhagen
- Øia, T. og Viggo Vestel. (2014) Generasjonskløfta som forsvant. I *Tidsskrift for Ungdomsforskning nr 1 – 2014*
- Årstad Borgen, Olav og Ketil Skogen. (2013). Gutta på jakt. Om reproduksjon av arbeiderklassekultur hos unge jegere. *Tidsskrift for Ungdomsforskning nr. 1 – 2013*.

Abstract

Based on a series of interviews undertaken in 2010, the article explores an until now little researched, transnational youth cultural community termed «emo», which today is often associated with depression and different forms of self-harm. Emo originated from the hardcore punk scene in Washington DC and has gone through a series of transformations over the years. The term “emo” originates from the word «emotion», and indicates that this tradition sees *feelings* as having a central role. The article shows how the young emos use expressions from popular culture, in the shape of music, texts, films, games, cartoons and clothing, to express and reflect upon central and problematic experiences in their own lives. The emo subculture, as it performs and is transformed in a larger, Norwegian city, is analysed as an expression of resistance against what the author terms «the tyranny of perfection», and as a subculture that also performs salient self-therapeutic practices.